

2025
*Kalender van regionale historische
lezingen
Tussen IJzer & Schreve*

Beste leden,

Hierbij de kalender met de historische lezingen van TIJ&S en van andere verenigingen voor zover die ons zijn meegedeeld.

April		
Tot 1 juni loopt in In Flanders' Fields (Ieper) nog een dubbeltentoonstelling met grafisch werk van Jules Yperman en Hans Pieper . De eerste was een glazenier uit Brugge, de tweede een Duitse ingenieur-architect. Allebei waren ze militair tijdens de Eerste Wereldoorlog. Omdat ze vooral schilderden of tekenden in de sector van het Belgisch leger (de noordelijke Westhoek) of van het Duitse Marinekorps (van Westende tot de Oostkust), zou die tentoonstelling ook in Diksmuide of in Nieuwpoort niet misstaan.		
zondag 27 april om 10u30	5. Koen De Grootte (Onroerend Erfgoed) over aardwerkproductie. Inscr. via https://www.tenduinen.be/nl/lezingenreeks-de-karolingen-en-hun-erfenis	Casino Koksijde Leden 3 euro, niet-leden 6 euro.
Mei		
donderdag 8 mei om 14u00	Tweede deel van de stadswandeling 'Het verdriet van Veurne' met Jozef Ameeuw Inscr. ijzerschreve@gmail.com	Bij de 'pomp' op de Grote Markt. 5 euro. Leden gratis
Juni		
donderdag 5 juni om 14u00	Kries Priem. Rondleiding in het vernieuwde Westfront Inscr. ijzerschreve@gmail.com	Toegang van het Westfront 5 euro. Leden gratis
Oktober		
vrijdag 3 oktober om 19u30	Wilfried Vandebussche, De broers Joseph & Hugues Naus, begraven en/of herdacht op de Belg. mil. begraafplaats van Steenkerke Org. TIJ&S, TIJ&S, Davidsfonds, Bib & Archief Veurne i.s.m. het stadsbestuur	StAPwest, Suikerplein 1, Veurne Gratis toegang voor leden van TIJ&S
November		
vrijdag 21 november om 19u00	Ella Dezuttere over de kunstschilder Paul Delvaux inschr. ijzerschreve@gmail.com	't Oud Schooltje, Koksijde-Dorp 5 euro. Leden gratis

Het verdriet van Veurne, deel 2

In 1969 verscheen een paginavullend artikel in Het Wekelijks Nieuws onder de titel: 'Hoe het schone Veurne wordt verknoeid'. 56 jaar later zijn de stadsverantwoordelijken nog steeds niet tot bezinning gekomen.

In dat bewuste artikel lezen we :

'Er was een tijd dat men te Veurne mooie patriciërshuizen bouwde met lange gevels en een wondermooi gecoördineerd ritme van indrukwekkende vensters... Men vindt nog vele van die ongeschonden patriciërswoningen terug te Cassel, Sint-Omaars, te Winoksbergen. Te Veurne ziet men ze liever verdwijnen.'

Betonnen blokken verscholen achter een laagje baksteen dringen zich in het nieuwe Veurne op.

'Hoe zou Brugge reageren, mocht men daar zoveel moois onberedeneerd onder de sloopkogel laten vallen?'

Elegie voor een waterput

'Bij de heraanleg van het Sint-Walburgapark voorzien we een valorisatie van de archeologische en cultuurhistorische elementen van de site.' (Burgem. Jan Verfaillie, 28 okt. 2011).

Na vier jaar archeologische opgravingen in het stadspark schrijven de archeologen i.v.m. de vondst van de waterput: 'Dergelijke constructie is uniek in heel West-Europa'.

Na de afbraak van de waterput beweert schepen Dequidt : 'Als de historische waarde was bewezen, dan hadden we hierover anders geoordeeld.' (26 febr. 2016).

◀ voor

&

▶ na

In memoriam Rika Heymans (*Deurne 13 mei 1938 + Brugge 9 maart 2025)

In het tweede jaarschrift van TIJ&S (2021) bracht Rika Heymans een overzicht van het werk van twee Veurnse glazeniers: de gebroeders Arthur en Camille Wybo. Ze feliciteerde me toen ook met mijn interpretatie van het Rilkegedicht 'Der Turm' in datzelfde jaarschrift, maar ze wees me meteen op een paar typfouten en stelde ook een andere vertaling van de slotstrofe voor, die we in het derde jaarschrift publiceerden.

Sindsdien hielp Rika Heymans bij de tekstredactie van TIJ&S en toen we een tekst uit tijdsdruk niet aan haar hadden voorgelegd én er bleken nog fouten in te staan, dan was er die vermanende blik van de strenge juf.

Ze was volop bezig een tentoonstelling over de Wybo broers aan het voorbereiden toen ik haar het laatst sprak. Kort daarop maakte ze een kwalijke val met fatale gevolgen. Een grote dame uit het Antwerpse had zich met haar partner Ides Rogge in Veurne gevestigd en ze was op een bescheiden manier met grootse culturele zaken bezig, zoals haar vertaling van de Eneasroman van Hendrik van Veldeke uit het Duits (2011). Een kenmerk van ware grootheid.

In haar familie- en vriendenkring en bij oud-leerlingen was ze erg geliefd en gewaardeerd, zoals een paar getuigenissen op haar uitvaartdienst duidelijk maakten.

'Wees niet triest om wat voorbij is, wees blij om wat geweest is'

Met die variant op Marguerite Yourcenar kon ze mensen troosten. De woorden zijn ook op haar van toepassing. We zullen ze hard missen die lieve, strenge meid. Als het helmgras in de duinen... (L.V.)

In juli 2017 leidde ik een Engelse familie rond in Nieuwpoort. We namen de overzet en vanaf een duintop op de rechteroever van de IJzer hadden we een mooi overzicht van het slagveld van 10 juli 1917, dat toen in Duitse handen viel. Hun grootvader was daarbij vermist geraakt en hij wordt met naam herdacht op het 'Memorial to the Missing' bij het Albertmonument. De Britten werden toen overrompeld en hadden amper wat weerwerk kunnen bieden.

Ik wees hen ook op de zee, van waaruit Britse scheepsartillerie de Duitse aanval op Nieuwpoort op 18 oktober 1914 een eerste keer had kunnen stoppen. Daar hadden ze geen weet van. Nochtans was die dag cruciaal voor het behoud van de stelling op de IJzer. En gelukkig bleven Britse en nadien ook Franse oorlogsschepen tijdens de hele IJzerslag de Duitsers het leven zuur maken.

Omdat in Nieuwpoort alleen de passieve Britse aanwezigheid in de zomer van 1917 herdacht wordt en niet hun actieve, doorslaggevend rol in oktober 1914, weten ook de Belgen en alle bezoekers aan Nieuwpoort dit niet.

Daarom geven we hierbij een schematisch chronologisch verloop van de IJzerslag, zodat gidsen aan het sluisencomplex en ook individuele bezoekers een houvast hebben.

De tekst is ondertekend door historicus Johan Termote, voorzitter van de Gidsenkring, door Tom Simoens, docent Moderne geschiedenis aan de Koninklijke Militaire School, door Guido Demerre, voorzitter van De Vrienden van het Patrimonium van Nieuwpoort en door mezelf.

Hij is schematisch, zodat gidsen zelf nog hun eigen accenten kunnen leggen. Het belangrijke internationale verhaal dat Nieuwpoort toen beleefde, mag niet herleid worden tot alleen maar een Belgisch verhaal van een dapper leger en een paar burgers. Indien dat leger de echte sluiswachters niet wandelen had gestuurd, dan had het allemaal een stuk eenvoudiger gelopen.

Kort verloop van de Slag aan de IJzer

10 oktober	Na de terugtocht uit de Versterkte Plaats Antwerpen, besluit de legerleiding om het verzwakte Belgische leger terug te trekken in Frankrijk.
13 oktober	Er komt een tegenbevel van de Franse opperbevelhebber generaal Joffre, die met Franse, Britse en Belgische troepen wil aanvallen richting Roeselare. Bij Diksmuide worden de Belgen bijgestaan door een brigade Franse marinefuseliers.
14 oktober	Om 22u wordt besloten om defensieve, maar niet-voorbereide posities aan de IJzer in te nemen. De Belgen kunnen nog 75.000 man opstellen van de zee tot Langemark.
15 oktober	De bruggen over de IJzer worden ondermijnd, een defensieve maatregel.
16 oktober	Voor de middag bezoekt Albert I, Koning en opperbevelhebber, zijn divisiecommandanten en drukt hen op het hart te allen prijze stand te houden. De Duitsers zijn numeriek niet veel sterker, maar beschikken wel over meer artillerie en munitie.

Koning Albert vraagt de Britten om steun vanop zee. Ook generaal Foch, de bevelhebber van de noordelijke Franse troepen, doet dit.

- 17 oktober Twee divisies Franse troepen lossen twee Belgische legerdivisies af in het zuiden, waardoor het Belgische front ingekort wordt.
- 18 oktober Op die dag **begint de Slag aan de IJzer** met een Duitse aanval, onder meer op Nieuwpoort. Dank zij de beschietingen van **vier Britse monitors** vanop zee, kan die aanval gestopt worden. De volgende dagen wordt die flottielje van de **Dover Patrol** nog versterkt met Britse en Franse oorlogsschepen die tijdens de hele slag aan de IJzer Duitse posities beschieten. De Duitsers proberen daardoor meer naar het zuiden de IJzer te overschrijden.
- Een Britse divisie mariniers had al in Antwerpen de Belgen bijgestaan om de Duitse aanwezigheid aan de IJzer met een zestal dagen te vertragen. De Britse bijdrage tot het welslagen van de Slag aan de IJzer was dus essentieel, want de Britten en Fransen konden daardoor nog net op tijd troepen naar het noorden sturen.
- 19 oktober De Franse generaal Foch voorspelt bij Koning Albert dat de Duitsers door **tegenaanvallen** tegen 26 oktober weer tot Gent terug gedreven zullen zijn!
- De sluiswachters Dingens (Ganzepoot) en Beke (Kattensas) zien Belgische militairen hun wachthuis bezetten en ze trekken weg. De Belgen zien net als de Fransen blijkbaar de noodzaak tot verdedigen met water nog niet in.
- 21 oktober Dank zij het springtij wordt de kleine Kreek van Nieuwendamme (4 km²) 's morgens onder water gezet. Schipper Hendrik Geeraert helpt al bij de genietroepen van de Tweede legerdivisie. Die inundatie beschermt het sluizencomplex gedeeltelijk.
- 22 oktober Duitse troepen raken 's morgens over de IJzer in de Bocht van Tervate. Een tegenaanval mislukt.
- 23 oktober Een Franse infanteriedivisie komt aan in Nieuwpoort, maar wil aanvallen. Toch wordt één brigade naar de bocht van Tervate gestuurd.
- 24 oktober Hoewel Foch de Belgen vraagt om nog acht dagen stand te houden, stuurt hij toch die hele Franse divisie naar het bedreigde centrum, maar ook die slaagt er niet in om eenheden van twee Duitse divisies, die zich al op de linkeroever bevinden, terug te drijven.
- De Fransen beseffen eindelijk dat ze moeten verdedigen en besluiten om te inunderen bij Duinkerke. Door tussenkomst van de Belgische regeringsleider de Broqueville, wordt dit plan opgeschort.
- 25 oktober **De Belgen beslissen om zelf te inunderen.** Karel Cogge, toezichter van de Noordwatering Veurne, toont de legerleiding welke voorbereidende maatregelen genomen moeten worden: dichten van 23 doorgangen onder de spoorwegberm (waarvan drie brede waterlopen), een nooddijk bouwen over de Koolhofvaart enz.
- 26 oktober Crisisdag. De 1e en 4de Legerdivisie worden teruggedreven tot de spoorwegberm. Een deel van de legerleiding wil terugtrekken achter de Lovaart. De **Fransen besluiten te blijven** en de Belgen uiteindelijk ook.
- De Franse blazen de meest westelijke brug van de Ganzepoot op waardoor de verlaat van de Noordvaart in Niemandslaan ligt.

- 27 oktober Eerste poging om te inunderen via het Kattesas (of Oud-Veurnesas) mislukt omdat de deuren niet vastgemaakt kunnen worden. Cogge wijst de weg, hoewel hij – net als Geeraert - inunderen via de Noordvaart (met een driemaal groter debiet) de betere oplossing vindt. De legerleiding vindt het te gewaagd.
- 28 oktober Tweede poging om te inunderen via het Kattesas lukt, maar met gering resultaat.
- 29 oktober **Inundatie via de Noordvaart**, opnieuw met de hulp van Geeraert. Dit wordt op 30 en 31 oktober herhaald. De Oude-Veurnevaart en het Kanaal Nieuwpoort-Veurne leveren extra water.

Kaart naar Paul Van Pul

- 30 oktober Duitse troepen veroveren Ramskapelle.

- 31 oktober De Duitse troepen trekken zich terug achter het rijzende water. **De Slag aan de IJzer is voorbij**, maar voor de gewone sterveling volgen nog vier lange jaren van miserie.

- 10 november Duitse troepen nemen Diksmuide in op de rechteroever van de IJzer.

- 22 november Na een maand van zware gevechten kan ook bij Ieper de Duitse opmars gestopt worden. Na de Slag aan de Marne (begin

september), stabiliseert het westelijk front zich nu. De bewegingsoorlog is een stellingoorlog geworden.

